



לעילוי נשמת
הרב הפ"ץ בן אסתר זצ"ל

פרשת ויקרא – שבת זכור – פורים

חידושי תורה ושאלות על פרשת השבוע וענייני דיומא מ - א' ועד ת' מהמפרשים מדרשים וכד'

התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשה 111 פסוקים = דם זבחים, עולה

בפרשת ויקרא 16 מצוות, מתוכן 11 מצוות עשה ו-5 מצוות לא תעשה (ספר החינוך)

בשבת שלפני פורים קוראים לקריאת המפטיר את 'פרשת זכור' בפרשת כי תצא, לזכור מעשה עמלק ומצוות מחייתו, כדי לסמוך אותה למעשה המן האגגי שהוא מזרע עמלק, ולהקדים זכירת מעשה עמלק לעשייתו, לדעת רוב הפוסקים קריאת פרשת זכור היא מדאורייתא. ומפטירין בספר שמואל א' פרק ט"ו שעניינו מלחמת שאול בעמלק. אם שכחו לקרות פרשת זכור יש לה תשלומים ויכולים לקרותה עד שבת פרשת החודש, אך לאחר מכן אין לקרותה בציבור. וי"א שישמכו על פרשת זכור בסדר כי תצא. וזה שתיקנו לקרותה לפני פורים דכתיב (אסתר ט כח) **וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים הֵרִי שֵׁשׁ לַחֲקָדִים זְכִירָה לַעֲשִׂיהָ. וּמִן הַדִּין הִיא לַקְרֹאָה פְּרֻשַׁת זְכוֹר בְּיוֹם הַפּוּרִים שֶׁהֵרִי זֶה מַעֲנִינוּ שֶׁל יוֹם שֶׁהֵמֶן הֵרַשַׁע הִיא מְזַרְעוֹ שֶׁל עֲמֶלֶק, אֲבָל כְּדִי לַהֲדוּעַ שֵׁשׁ לַזְכוֹר קוֹדֵם הַעֲשִׂיהָ הֵנֵס הַזֶּה קַבְעוּהָ לַקְרֹתָהּ לַפְּנֵי פּוּרִים. וְהַטַּעַם שֶׁלֹּא תִּקְנוּ בְּרַכָּה עַל מְצוּוֹה זֶה מִשּׁוֹם שֶׁאֵין הַקַּב"ה שֶׁמֶח בְּמַפְלַתָּם שֶׁל רַשָּׁעִים, וְאֵין מְבַרְכִים עַל הַקַּלְקֵלָה.**

למה לא נצטוו יהושע למחות את זכר עמלק, והלא היה לו דין של מלך?

כיון שלא נמשח בשמן המשחה לא היה לו דין של מלך ממש, אלא כשופט ומנהיג. ולמה לא נמשח? לפי שלא נצטוו ישראל להעמיד להם מלך אלא בכניסתם לארץ לאחר ירושה וישיבה, ויהושע שמלך קודם לא היה לו דין מלך. ולאחר שבע שנים שכבשו ושבע שנים שחילקו את הארץ, כבר לא הייתה שייכת משיחה, שאין משיחת מלך באה אלא להודיע לכל שהוא מלך כמו שכתב הרמב"ם בהלכות ביהמ"ק, ויהושע לא היה צריך לזה. (מערכי לב מא) **כְּתָב זֹאת זְכָרוֹן בְּסֵפֶר וְשִׁים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ פִּי מִזְחָה אֲמַתָּה אֵת זְכָר עֲמֶלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם. (שמות יז יד) יש מפרשים כְּתָב זֹאת זְכָרוֹן בְּסֵפֶר אֵת תְּבוּא לַשְּׁלוּחַ אַגְרָת כְּמוֹ דוֹד לְיוֹאָב תְּכַתּוֹב זְכָרוֹן וְלֹא זְכָר שְׁעֵתִיד לַטַּעוֹת כְּמוֹ יוֹאָב, וְשִׁים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ פִּי מִזְחָה אֲמַתָּה אֵת זְכָר עֲמֶלֶק בְּצִירֵי תְּסַבִּיר לֹא בַעַל פֶּה. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים כְּתָב זֹאת זְכָרוֹן בְּסֵפֶר ע"פ מה שנחלקו חכמים אם הכוונה גם על מגילת אסתר (מגילה ז א) ולכן כְּתָב זֹאת סתם ושים באזני יהושע, אמור לו בסוד כמוס מה הכוונה לזאת **פִּי מִזְחָה אֲמַתָּה** הכוונה למגילת אסתר. (דרך אמונה)**

כתב הבן יהודע - נראה לי בס"ד הטעם דכתיב (שמות יז, טז) **'פִּי יָד עַל פֶּס יְה'** דאין הכסא שלם ואין השם שלם עד שימחה שמו של עמלק, וחסרון הוא באותיות או"ה שהם שלשה אותיות, וכמו שכתבו המפרשים ז"ל על פסוק (תהלים קלב, יג) **'פִּי בָחַר ה'** בְּצִיּוֹן **'אוּה'** לְמוֹשֶׁב לוֹ, לְכַךְ נִכְתְּבָה מַחֲיִית עֲמֶלֶק שְׁלֹשָׁה פַעְמִים כְּדִי שֶׁנִּזְכָּר תִּיקוֹן אוֹתוֹת או"ה הַתְּלוּיִם בְּמַחֲיִית עֲמֶלֶק. וְלֹדָה סִיּוּם הַכְּתוּב (משלי כב, כא) **'לְהוֹדִיעַךָ קִשְׁט אֲמָרִי אֲמַת'** כְּלוֹמֵר כְּתַבְתִּי לְךָ שְׁלֹשָׁה פַעְמִים כְּדִי לְהוֹדִיעַךְ הַדָּבָר הַתְּלוּיִם בְּמַחֲיִית עֲמֶלֶק, וְהֵינּוּ שְׁבוּזָה תַּדַּע **'לְהַשִּׁיב אֲמָרִים לְשִׁלְחִיךָ'**, אֲמָרִים הֵם שְׁלֹשָׁה אוֹתוֹת **'אוּה'** שֶׁהֵם אוֹתוֹת חֲשׁוּבִים, דֹּאמְרִים הוּא לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת כְּמוֹ (דברים כו, יז) **'אֵת ה' הַאֲמַרְתָּ הַיּוֹם'**, (דברים כו, יח) **'נְה' הַאֲמַרְתָּ הַיּוֹם'** כְּדִי שֶׁתִּשָּׁב אוֹתָם לְשִׁלְחִיךָ הוּא הַקַּב"ה. (בן יהודע מגילה ז א)

תְּמַתָּה אֵת זְכָר עֲמֶלֶק (כה יט) כאשר תמחה את תיבת זכר מתיבת עמלק, (13=227-240) ישאר מנין י"ג שהוא גימטריא של התיבה אַתְּד. לרמז שביום שימחה עמלק אז **בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְ-הוּהָ אַתְּד וְשִׁמּוֹ אַתְּד** (זכריה יד ט) (פרפראות לחכמה)

נהגו להכות כמזכירים את המן בשעת קריאת המגילה משום שנאמר **תְּמַתָּה אֵת זְכָר עֲמֶלֶק**. (הרמ"א או"ח תרצ"ה ז) **מִזְחָה אֲמַתָּה** בגימטריא זה המן (107) (מטה משה סי' תתר"ו, בעה"ט שמות יז כד)

וְכָל קָרְבַּן מִנְחַתְךָ בְּמִלַּח תִּמְלַח וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית אֶ-לֶיְהִיךָ מֵעַל מִנְחַתְךָ עַל כָּל קָרְבַּנְךָ תִּקְרִיב מִלַּח. (ויקרא ב יג)
לכך נקרא **בְּרִית, מִלַּח אוֹתוֹת מִל ח'**, כי לח' ימים נימולו כל ישראל. **מֵעַל מִנְחַתְךָ אוֹתוֹת מֵעַל מְנַחְךָ** נחמתך כלומר לא תבטל המילה מן הנערים, **מִנְחַתְךָ אוֹתוֹת מִן חַתְךָ**, לחתוך הערלה. **קָרְבַּנְךָ אוֹתוֹת קוֹר בְּנֵךְ**, עשה עם בנך קורת רוח להקב"ה. **תִּקְרִיב** בגימטריא **תש"ב** (712), זה אליהו, הנקרא מלאך הברית (עטרת זקנים). לפי שאליהו קנא על ברית מילה שמנעה מהם מלכות אפרים, שנאמר (מ"א יט) **קִנְאָה קִנְאָתִי לִי-הוּהָ אֶ-לֶיְהִי צְבָאוֹת פִּי עֲזָבוּ בְּרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**, אמר לו: קנאת בשטים וכאן אתה מקנא על המילה, חייך שאין ישראל עושים ברית מילה עד שאתם רואה בעיניך. מכאן התקינו לעשות כסא הכבוד לאליהו, שנקרא מלאך הברית, שנאמר **וּמִלֶּאךָ הַבְּרִית אֲשֶׁר אַתֶּם חֲפָצִים הַנַּח בָּא אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת**. (רד"ק מלאכי ג א).
בְּמִלַּח תִּמְלַח כנגד הקב"ה שהוא קיומו של עולם, כך כל דבר יש לו קיום ע"י המלה. **בְּמִלַּח ר"ת** ברית מילה ליום ח'. (רבינו אפרים)

מה הטעם שנעל כל הקרבנות שאדם מביא יהיה בו מלח?

כשם שאין מביאים לפני מלך ב"ו דבר תפל בלי מלח, אף לפני הקב"ה אין להביא דבר חסר טעם משום (מלאכי א ח) **תִּקְרִיבֶהוּ נָא לְפָנֶיךָ**. (הרמב"ם) **ועוד** לפי שעובדי ע"ז היו נוהגים לאסוף את כל הדם של הקרנות בלי לאבד טיפה, לפי שהיו טועים אחרי מזל מאדים שכולו דם, והמלח סופג את הדם, וכדי להרחיקנו מדעתם הכוזבת ציוונו התורה שלא לאכול דם וכן שהקרנות יהיו במלח. (רבינו בחיי) **א"נ** לפי שכרת הקב"ה ברית בששת ימי בראשית ביום השני שציוה השי"ת שיהיה רקיע ויבדלו המים מעל חלק מתחת לרקיע וביקשו המים לעלות למעלה אמר להם הקב"ה מאחר וטרחתם למעלה למען כבודי אתן לכם שכר שכל קרבן יקריבו בו מלח, שהמלח בא מהים, וכן מצוות ניסוך המים בסוכות על גבי המזבח ממים מתוקים. (רש"י) **ועוד** כדי להיזכר בעניים לרחם עליהם, לפי שסודם ואמורה נהפכו לגפרית ומלח רק מפני שלא היו מרחמים על העניים, ובזמן שביית המקדש היה קיים היה המזבח מכפר עונותיו של אדם, כך מכפר הוא שולחנו של אדם. לפיכך אנו שמים מלח בשולחן, וכשם שאי אפשר לעולם בלא מלח, כך אי אפשר לעולם בלא תורה. וזהו שרומז התנא (אבות ו ד) **'פת במלח תאכל'**. כשתשב לאכול תשתדל שיהא במלח הרומז לדברי תורה. ובשעה שסועד על שולחנו המלח יזכיר לו שאם יבוא איוה עני ישתדל ליתן לעני מאותו מאכל שלפניו וישיבו על יד השולחן. (ש"ך)

מה הטעם שנהגו לטבול פרוסת המוציא במלח ג' פעמים – לפי ששלוש פעמים נאמר מלח במקרא: **וְכָל קָרְבַּן מִנְחַתְךָ בְּמִלַּח תִּמְלַח וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית אֶ-לֶיְהִיךָ מֵעַל מִנְחַתְךָ עַל כָּל קָרְבַּנְךָ תִּקְרִיב מִלַּח. (ויקרא ב יג)** ואיתא בגמרא (מנחות כא ב) בשלושה מקומות האלו נתונים, בלשכת המלח, כדי למלוח עורות קדשים, על גבי הכבש ששם מולחים האיברים, ובראשו של המזבח שם מולחים את הקומץ הלבונה והקטורת. (רבי שלמה הכהן מוילנא) מובא בשם האר"י ז"ל – כל קרבן צריך להיות מורכב מארבע דרגות בבריאה **מדבר חי צומח ודומם**. מדבר זה המקריב, חי זו הבהמה, צומח זה הסולת וההשמן במנחה, דומם זה המלח.

איתא במדרש (ויקרא רבה פ"ז ג) אמר רבי אסי מפני מה מתחילין לתינוקות בתורת כהנים, ואין מתחילין בבראשית, אלא שתינוקות טהורין, והקרבתות טהורין, יבואו טהורין ויתעסקו בטהורין. איתא במשלי (כה טו) וְלִשׁוֹן רַכָּה תִשְׁפֹּר גִּרְם. (משלי כה טו) תִּשְׁפֹּר ר"ת תינוקות של בית רבן, גִּרְם ר"ת גזירות רעות מבטלות. וַיִּקְרָא - א' זעירא לרמוז שהילדים הקטנים מתחילים ללמוד בפרשת הקרבנות (בן איש חי)

וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כַּסֵּי יְהוָה מִלְחָמָה לִי-הוּא בַעֲמֶלְק מִדָּר דָּר. (שמות יז טז)

כַּסֵּי יְהוָה בְּגִמְטְרֵיָא הַמֶּנּוּן (95). כַּסֵּי יְהוָה מִלְחָמָה לִי-הוּא בַּגְמַטְרֵיָא מִרְדְּכֵי (274)

אַגַּג ר"ת גְּעַרְתָּ גוֹיִם אֲבֻדְתָּ רְשָׁע, סוּף הַפְּסוּק שְׁמֵם מִזְחִית לְעוֹלָם וָעֶד. (תהלים טו ו) והוא רמז לאיבוד המן וזרעו. (עדן מקדם)

וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶכְרֶן סָר מֵר הַמֶּנּוּן (ש"א טו לב). עֲמֶלְק בְּגִמְטְרֵיָא מֵר (240). ראה שסרה הסכנה שעמלק יעבור מן העולם לפי שהעמיד זרעו. (חומת אנך)

שאלות

- א. בפרשה רמז לחודש אלול.
- ב. וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בְּמִלְחָת תְּמַלֵּחַ והוא כפל לשון, היה לו לומר בכל קרבן מנחתך תתן מלח, או תמלח.
- ג. זָכוּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמֶלְק בְּדָרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם. (דברים כה יז) מה הטעם שלא תיקנו ברכה על זכירת מחיית עמלק, כמו שתיקנו ברכה על מגילת אסתר?
- ד. דָּבָר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לִי-הִנֵּה מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאֵן תִּקְרִיבוּ אֶת קָרְבְּנֵיכֶם. (ויקרא א ב) פרש"י – אָדָם – לְמָה נֶאֱמַר? מָה אָדָם הִרְאִישׁוֹן לֹא הִקְרִיב מִן הַגִּזְלָה, שֶׁהִפְלִי הִנֵּה שְׁלוֹ, אִף אֲתֶם לֹא תִקְרִיבוּ מִן הַגִּזְלָה. לכאורה קשה דאיתא בגמרא (בב"ק סז א) הַגִּזְלָה וְהַגִּזְלָן וְהָאֵסֶס – הַקְּדִישׁוֹן הַקְּדוֹשׁ, וְתִרְוַמְתָּן תִּרְוַמָּה, וּמַעֲשֵׂרוֹתֵיכֶם מַעֲשֵׂר.
- ה. וְשִׁשֶׁע אֹתוֹ בְּכַנְפָיו לֹא יִבְדִּיל (א יז) מה הטעם שבעולת העוף צריכים להבדיל את הראש מהגוף, לעומת זאת בחטאת העוף גזירת הכתוב היא שלא יבדיל בין הראש לגוף.
- ו. פסוק במגילת אסתר שיש בו את כל אותיות אלפא ביתא. (פרק ג).
- ז. איתא בגמרא (יומא לט א) וְאֹמַר (הכהן הגדול): 'לֵהי חֲטָאֵת'. רַבִּי יִשְׁמַעְיָא אָמַר: לֹא הִנֵּה צָרִיף לֹמַר "חֲטָאֵת", אֲלֵא "לֵה". וְהֵן עוֹנִין אֲחֵרֵי: "בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָ לְעוֹלָם וָעֶד. לכאורה למה לא אומר חטאת לה' שיזכיר את שם השם מאוחר, כדאמרינן בפ"ק דנדרים (דף י.) לא לימא איניש לה' קרבן אלא קרבן לה' דילמא פשע ומדכר שם שמים לבטלה.
- ח. או מַלְאֲכָא יִשְׁבַּע עָלָיו לְשַׁקֵּר וְשִׁלְמָה אֹתוֹ בְּרֵאשׁוֹ וְחַמְשֵׁיתוֹ יוֹסֵף עָלָיו לְאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְנַנוּ בְּיוֹם אֲשַׁמְתּוּ. (ה"ד כד) פרש"י - רַבְתָּה תוֹרָה חֲמִשִּׁית הַרְבֵּה לְקָרֵן אֲחֵת; שָׁאֵם כְּפָר בַּחֲמֵשׁ וְנִשְׁבַּע וְהוֹדָה, חוֹזֵר וּמְבִיא חֲמֵשׁ עַל אוֹתוֹ חֲמֵשׁ, וְכֵן מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ, עַד שִׁיתְמַעֲט הַקָּרֵן שְׁנִשְׁבַּע עָלָיו פְּחוֹת מִשְׁנֵה פְרוּטָה. מַה הַהִבְדֵּל בֵּין גְּזִילָה שֶׁמְשַׁלֵּם חוֹמֵשׁ עַל חוֹמֵשׁ לְבֵין מַעֲיֵלָה שֶׁלֹּא מְשַׁלֵּם חוֹמֵשׁ אֲלָא פַעַם אֶחָד, וְנֹאמַר בְּמַעֲיֵלָה לִשׁוֹן יַחֲדָא וְאֵת חֲמִישִׁיתוֹ יוֹסֵף עָלָיו. (ה טז)
- ט. כמה סוגי קרבנות יש, והם רמוזים בפסוק וַיִּקְרָא אֵל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר - הִנֵּה אֲלֵיו מֵאֵל מוֹעֵד לְאֹמֶר. (ויקרא א א)
- י. מה הטעם שכל העצים פשרין למערכה, חוץ משל זית ושל גפן.
- יא. מספר המלחמות שעשה דוד המלך לטובת עם ישראל. והוא רמוז בפסוק הַרְיִמוֹתַי בְּחוּר מַעַם. (תהלים פט כ)
- יב. וְשַׁחַט אֶת בֶּן הַבְּקָר לְפָנָי י-הִנֵּה וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אֱהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פָּתַח אֵהָל מוֹעֵד. (ויקרא א ה) פרש"י – וְשַׁחַט.. הַכֹּהֲנִים – מִקְּבֵלָה וְאֵילָף מִצְוֹת כְּהֵנָה, לְמַד עַל הַשְּׂחִיטָה שֶׁכְּשֶׁרָה בֶּנֶן. איתא בזוהר (נשא קכד א) וְשַׁחַט - אַחְרָא, וְלֹא כוֹנֵא, דְכֵהֵנָא אֲסִיר לִיה בְּדִינָא. מה הטעם שאסור לכהן לשחוט, והרי קי"ל שחיטה בזר כשרה וכ"ש בכהן?
- יג. קטע מתפילת יוצר אור בשחרית של שבת אותו יש שנהגו לומר בסיום הקריאה של פרשת ויקרא, רמוז בפסוק האחרון בפרשה - וְכַפֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן לְפָנָי י-הִנֵּה וְנִסְלַח לוֹ עַל אֲחַת מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לְאֲשָׁמָה בָּהּ (ויקרא ה כו) משום אֵל תַּעֲמִד בְּדָבָר רָע (קהלת ח ג).
- יד. אֲשֶׁר נִשְׂאִי חֲטָאֵת וְעָשָׂה אֲחַת מִכָּל מִצְוֹת י-הִנֵּה אֶ-לְהִיו אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָה בְּשִׁגְגָה וְאֲשָׁם. (ויקרא ד כב) מה הטעם שהפסוק מתחיל בחטא ומסיים באשם? מקבלים מן העכו"ם קרבן עולה, באיזה מקרה לא מקבלים מן הישראל קרבן והוא גרוע יותר מן העכו"ם.
- יז. וְשַׁחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לְפָנָי י-הִנֵּה (ויקרא א יא). איתא במדרש (מ"ר א ה) בשעה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו התקין הקב"ה שני כבשים, אחד של שחרית ואחד של ערבית. וכל כך למה? שבשעה שהיו ישראל מקריבין תמיד על גבי המזבח וקורין את המקרא הזה צִפְנָה לְפָנָי י-הִנֵּה זוכר הקב"ה עקידת יצחק. מה הקשר בין עקידת יצחק לשחיטה דווקא בצד צפון.
- יח. איתא בגמרא (מגילה טו א) עה"פ וַתִּקְרָא אֲסַתֵּר לְחַתָּתָהּ (אסתר ד ה) אָמַר רַבִּי: הַתָּה זֶה דְּנִיָּאל, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ הַתָּה - שְׁחַתְכוּהוּ מְגִדוּלְתּוֹ. וְשִׁמּוּאֵל אָמַר: שְׁפָל דְּבָרֵי מְלָכוֹת נְחַתְכִין עַל פִּי. לכאורה אדם גדול כמו דניאל שזכה לרוח הקודש, כיצד נשא אישה פרסית, אע"פ שגיירה, למה לא נשא אישה מישראל?
- יט. וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל אֶת הַעָם וַיִּפְקְדֵם בְּטָלָאִים מְאֹתִים אֲלֵף רִגְלֵי וַעֲשָׂרַת אֲלָפִים אֶת אִישׁ יְהוּדָה. (ש"א טו ד) פירש המלבי"ם - שכ"א לקח טלה מצאן המלך ועי"כ ידע מנינם, וזה ראייה על רוב עשרו. מה הטעם שאסור למנות את ישראל לגוגולת לפיכך מנאם בטלאים.
- פ. שבעה מיני זהב יש בעולם. איך נקרא זהב אדום הדומה לדם.
- צ. אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לִי-הִנֵּה מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאֵן תִּקְרִיבוּ אֶת קָרְבְּנֵיכֶם. (ויקרא א ב) פרש"י – אָדָם – לְמָה נֶאֱמַר? מָה אָדָם הִרְאִישׁוֹן לֹא הִקְרִיב מִן הַגִּזְלָה, שֶׁהִפְלִי הִנֵּה שְׁלוֹ, אִף אֲתֶם לֹא תִקְרִיבוּ מִן הַגִּזְלָה. לכאורה למה דווקא כאן בא ללמד איסור גזל ולא בשאר מצוות.
- ק. שכרו של מי שלומד סדר זה גדול ממי שלומד שאר סדרים, והטעם בזה.
- ר. סך מנין המצוות המנויים בספר ויקרא.
- ש. מה הטעם שישיראל גלו מבית המקדש הראשון לשבעים שנה בדיוק?
- ת. או הוֹדַע אֲלֵיו חֲטָאֵתוֹ אֲשֶׁר חֲטָא וְהִבִּיא קָרְבָּנוֹ שְׁעִירַת עִזִּים תְּמַיְמָה נִקְבָּה עַל חֲטָאֵתוֹ אֲשֶׁר חֲטָא. (ויקרא ד כה) מה הטעם שחטאת באה נקבה.
- ת. שם נוסף לספר ויקרא.

תשובות

- א. אָחַד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה. (ויקרא ז) ר"ת אלול – בעוד שהיה בית המקדש קיים כיון שהגיע אלול היה כל אחד מישראל חרד ושב מן העבירות שבידו שנאמר (עמוס ג) **אם יתקע שופר בעיר ועם לא יתירדו**, ועכשיו שאין לנו קרבנות ראוי לכל ירא וחרד לשוב ולחדש מעשיו מר"ח אלול ואילך. (רבינו אפרים)
- ב. בינונית היא צריכה להיות - לא גסה ביותר שלא תהיה שואבת את הדם, ולא דקה יותר מדאי שלא תהא נמחית בלחות של הבשר. (רבינו בחיי)
- ג. גמר המצווה ותכליתה היא מחיית עמלק, ומצוות הזכירה היא שנוכח שנאתם כדי שתהיה חקוקה בלבנו שעל ידי זה נבוא לידי מעשה מחייתם. לפיכך לא תיקנו ברכה על הזכירה בלבד. (נחלת יעקב)
- ד. דיעבד היא, אבל לכתחילה לא. (עטרת זקנים)
- ה. הרהור הלב מכפרת העולה – ההרהורים מקומם בראש, במחשבה. כאשר עולה במחשבת האדם הרהור פסול הרי זה אונס לפיכך צריך להכריח את הראש מהגוף לכפרה. לעומת החטאת מכפרת על השגגה, הטענה כלפיו היא למה לא חשבת כשעשית את החטא לפיכך צריך להביא כפרה שלא חיבר את הראש עם הלב לפיכך לא **יבדיל**. (אבני נזר)
- ו. וְנִשְׁלַח סִפְרֵים בְּיַד הַרְצִים אֶל כָּל מְדִינֹת הַמִּלְכָּה לְהַשְׁמִיד לְהַרְג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְהוּדִים מִנְעַר וְעַד זָקֵן טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בְּשָׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה עֶשְׂרֵה לַחֹדֶשׁ שְׁנַיִם-עֶשְׂרֵה הוּא חֹדֶשׁ אֶדְר וּשְׁלָלָם לְבוֹז. (אסתר פרק ג פסוק יג)
- ז. זריז הוא הכהן הגדול ואין חשש שיפגע. והוא איסור מדרבנן שמא יפגע ולא יגמור הקרבן ובכהן גדול לא חוששים, ועוד שהרי יש שם סגן ואב בית דין שיזכירו לו. ועוד אפילו אם לא יסיים חטאת ואמר רק לה' אין זה שם לבטלה, כי מה שאמר לה' הוא סיום הגורל לומר כי מה שעלה ביד ימינו הוא לה'. (הריטב"א שם)
- ח. חוב חדש נעשה **החמש** בגזילה, ואם כפר בו ונשבע משלם עליו **חמש**, אבל במעילה אם לא נתן את **החמש** להקדש אין עדיין דין מעילה כי עדין לא התקדש בקדושת הקדש. (אזנים לתורה)
- ט. ט' סוגי קרבנות – עולה מנחה חטאת אשם מילואים וזבח השלמים וכן הבכור המעשר והפסח. ט' תיבות בפסוק **וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְ-הוָה אֵלָיו מֵאֵתֶלֶת מוֹעֵד לְאָמֹר**. (ויקרא א) , וכן ט' תיבות בפסוק **זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים**. (ויקרא ז לו) , וכן ט' תיבות בפסוק **אָנֹכִי יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עַבְדִּים**. (שמות כב) (אוצר המדרשים, סדר ארקים)
- לפי שכל העוסק בתורה כאילו הקריב כל הקרבנות, וכן ט' תיבות בפסוק (ישעיהו ו ג) **וַיִּקְרָא יְהוָה אֶל זֶה וַאֲמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְ-הוָה צְ-בָאוֹת מְלֹא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ**. וכן ט' תיבות בפסוק **יְמַלֵּךְ יְ-הוָה לְעוֹלָם אֱ-לֹהֵיךָ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּ יְ-הוָה**. (תהלים קמו י) (רבינו אפרים)
- י. ישוב ארץ ישראל היא ולפיכך נאסרו משום שטוענין פירות חשובים. א"ג העצים הללו יש בהם קשרים ואינם דולקים יפה (תפארת ישראל – יכין) ועוד לפי שהם ממחרים לעשות אפר (פירוש הרמב"ם) א"ג לפי שהיו מנסכין מהם ביין ובשמן. (מלאכת שלמה) (תמיד פרק ב משנה ג)
- י"ג. מלחמות עשה דוד המלך לצורך ישראל. שנאמר **הַרְיִמֹתִי בַחֹר מַעֲמֵם**. היינו כמו בחור שנקרא כן כשנעשה בן י"ג שנה כן הם המלחמות שעשה דוד המלך לצורך ישראל. (אגרא דכלה בשם המדרש)
- כ. כלאים הם בגדי הכהן – ומאחר ומותר לזר לשחוט אינה נחשבת עבודה. נמצא שאם הכהן ישחט בעודו לובש את בגדיו ילקה משום איסור כלאים, מאחר והותר לו ללבושם לצורך עבודה בלבד. ובאמת אם אינו לובש את בגדי הכהונה מותר לו לשחוט כמו ששחטת זר כשרה. (חשק שלמה, מנחות יט)
- ל. לֹאֵל אֲשֶׁר שָׁבַת מִכָּל הַמַּעֲשִׂים בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי ר"ת **לאשמה בה**. *
- מ. מחטיא את הרבים הוא אע"פ שעושה בשגגה נחשב לו כמזיד לפי שמחטיא רבים אחריו. (רבינו אפרים)
- מ. מומר לעבודה זרה וכן מומר לחלל שבת בפרהסיא דהוי מומר לכל התורה כולה, דהעובד ע"ז כופר בקב"ה, והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה ח"ו במעשה בראשית. (עבד המלך) *
- נ. נשחט האיל בשעת העקידה בצד צפון של המזבח, שבשעה שנאמר לו **אל תשלח ידך אל הנער** (בראשית כב יב) היה צריך להוריד את יצחק מהמזבח ולהעלות האיל במקומו, אלא שברוב תשוקתו לקיים רצון השי"ת חשב אולי בכל זאת יצטרך להקריב את יצחק עצמו, והשאירו כמות שהוא, ואת האיל שחט בצד צפון של המזבח, לפיכך בשעה שישאל מקריבים תמיד לקרבן בצפון של המזבח, עולה זכרונו של האייל של אברהם אבינו ובכך יתור ניכרת צדקותו ומשום זה נקבע לדורות ששחטת קדשי קדשים תהא בצפון. (רבי יהושע ליב דיסקין)
- ס. סריס היה – שנאמר **וַתִּקְרָא אֶסְמֶה לְהַתֵּךְ מִסְרִיסֵי הַמִּלְכָּה** (אסתר ד ה) ולא היה לו היתר לישא בת ישראל, (לפי שאינו יכול להוליד) והעצה לישא גיורת. ועוד שהיה באונס ע"פ מאמר בלשצר. (חקרי לב אה"ע ז' די"ב) *
- ע. עין הרע – פירש"י (שמות לא יב) לפי שהמנין שולט בו עין הרע, והדב"ר בא עליהם, כמו שמצינו בימי דוד. א"ג משום שלא יבואו לידי גאווה ולהשיגם בבשר זרועים (ר"י אנטולי). א"ג כיון שכל יחיד נפרט וכל מעשיו נפרטין לאיש כדרכו וכפרי מעלליו, אי אפשר שלא שיענש (רבינו בחיי). א"ג לפי שהמנין מורה על פירוד וישראל צריכים להיות באחדות ולכן בראש השנה כל ישראל נסקרים בסקירה אחת. (צפנת פענח)
- פ. פְרָנִים – דכתיב (ד"ה בג) **וַיִּצַף אֶת הַבַּיִת אֶבֶן יִקְרָה לְתַפְאֵרַת וְהַזָּהָב זָהָב פְרָנִים**. פרש"י - פְרָנִים. שם מקום ורבותינו פירשו **שדומה לדם פרים** מרוב שבחו ואדמימותו. איתא בגמרא (יומא מד ב) אָמַר רַב הִסְדָּא: שְׁבַעַה זְהָבִים הֵן: זָהָב, וְזָהָב טוֹב, וְזָהָב אֹפִיר, וְזָהָב מוֹפֵז, וְזָהָב שְׁחוּט, וְזָהָב סָגוּר, וְזָהָב פְרָנִים. זָהָב וְזָהָב טוֹב. *
- צ. צדיקים חביב עליהם ממנום מגופם לפי שאין פושטין ידיהם בגזל. (חולין צא א) ואיתא בחז"ל אדם המקריב קרבן נחשב לו כאילו הקריב עצמו לפני הקב"ה. (זוהר א פט)
- ק. קדשים – כתב רבינו יהודה החסיד: אהוב לך את המצוה הדומה למת מצוה שאין לה עוסקים, כגון שתראה מצוה בזויה או תורה שאין לה עוסקים, כגון שתראה שבני עירך לומדים מועד וסדר נשים, תלמד סדר קדשים ותקבל שכר גדול כנגד כולם, כי הם דוגמת מת מצוה. (ספר חסידים אות רסא)
- ר. רמ"ז מצוות מנויים בספר ויקרא. חומש ויקרא הוא הקטן מבין הפרשיות הכוללות ל' פרשיות ובעל מנין המצוות הגדול ביותר. *
- ש. שבעים שמיטות ועשר יובלות לא שמרו ישראל – לפיכך גלו לאחר חורבן בית ראשון למשך שבעים שנה. ואיתא בגמרא (מגילה יא ב) שבשנת ארבע עשר למלכות אחשורוש הסתיימה גלות ישראל. *
- ת. תשש כחו כנקבה ולא היה בו כח להתגבר על יצרו, יהיה קרבנו נקבה. (רבינו אפרים)
- ת. תורת כהנים - לפי שפירט בספר זה את כל המצוות השייכות בכהנים כגון הלכות קרבנות איסורי מאכלים דשייך בהו הוראה שהיא על ידי הכהן וכן הלכות טומאות וטהרות שלא לאכול דבר טמא ולהיות נבדל מלהיכנס לבית המקדש והלכות זבים ומצורעים ונגעים ובעלי קריין ויולדות, קרבנות הקריבים בשבתות ויו"ט הלכות ערכים שביעית ויובל. (חזקוני – פר' בחוקות)

מקורות / חידודים *

- ל. כתב המאור ושמש' על פרשת החודש, וז"ל: שמעתי מהרב הקדוש רבינו מנחם מענדיל זצוק"ל מרימאנוב, שהמנהג היה מקדם כשסיים הקורא לקרות פרשת ויקרא שמימימת לאשמה בה, היו הקהל עונים אחריו לאל אשר שבת וגו' שהוא ר"ת לאשמה בה, עכ"ל. ובתפארת שלמה [ראמסק] סו"פ ויקרא הביא ר"ת אלו וביארם: כי כן אחז"ל (שבת קיח ב) כל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו כל עונותיו, והשבת הוא כפרה כמו הקרבנות, לכך נרמז בסוף פרשת הקרבנות, כי עכשיו שאין לנו קרבנות השבת יכפר עלינו.
- מ. **רמב"ם הלכות שגגות פ"ג ה"ז** - כבר ביארנו בהלכות מעשה הקרבנות שהמומר לעבודה זרה או לחלל שבתות בפרהסיא אין מקבלין ממנו קרבן כלל והמומר לעבירה משאר עבירות אין מקבלין ממנו חטאת על אותו החטא כיצד מומר לאכול חלב שאכל חלב בשגגה והביא חטאתו אין מקבלין ממנו עד שיחזור בתשובה אפילו היה מומר לאכול חלב לתיאבון ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו והביא קרבן אין מקבלין ממנו שמשאכל בזדון בין להכעיס בין לתיאבון הרי הוא מומר היה מומר לאכול חלב ושגג ויגד דם מקבלין ממנו כמו שביארנו.
- מה הטעם שמקבלין קרבן מן הגוי אע"פ שהוא עובד עבודה זרה? ומדוע מישראל מומר לא מקבלין ?**
- לפי שהגוי מעולם לא היה מקורב להשי"ת והיה תמיד מרוחק, ולכן עכשיו כשהוא רוצה להקריב קרבן להשי"ת ולהתקרב אליו ראוי לקבלו. אבל הישראל שהוא היה מקורב להשי"ת שהיה מכיר ויודע גדולתה של תורתנו הקדושה, ובגלל רעתו נתן עצמו להילכד ברשת הטומאה ודבק בתורת שקר שאין בה כלום, אין הוא ראוי שיקחו ממנו קרבן, כי עדיין עומד במריו ואינו רוצה לחזור בתשובה. (הרמב"ן, כלי יקר)
- ס. דניאל היה סריס שסרסו המלך כפי שנהגו לעשות המלכים כדי שישמרו נשותיהם, ולא היה לו היתר לישא בת ישראל כמו שנאמר בפרשת 'כי תצא' **לא יבא פצוע דכא וקרית שפכה בקהל י-הנה**. (דברים כג) (חקרי לב שם)
- טור אבן העזר סימן ה': פצוע דכא וקרית שפכה - אסורים לישא ישראלי, ומותרים בגיורת ומשוחררת. ואפילו כהן פצוע דכא. וכן מותרים בנתינה. והרמב"ם כתב שאינו מותר אלא בנתינה ובספקות, אבל אסור במזמרת שהיא דאורייתא. ואינו נראה, דהא דשרי בנתינה דריש לה מקרא **לא יבא ממזר בקהל י-הנה** - (דברים כג). דהיינו בישראל לא יבוא אבל באחריני שרי, ואין חילוק.
- פ. בן יהוידע שם - **אמר רב חסדא: שבעה זקבים הם**. נראה לי בס"ד הטעם שהם שבעה מינים כי הזהב הוא סוד הגבורות וידוע מה שאמר רבינו האר"י ז"ל שהגבורות הם חמשה ויש בהם בחינת התפשטות וביחינת כללות דהיינו כי ה' גבורות מתפשטים בחג"ת [חסד, גבורה, תפארת] ונצח והוד בסוד התפשטות וביסוד הוא כללות כל ה' גבורות ובמלכות כללות דכללות. נמצא סוד ההתפשטות הוא בחמשה וסוד הכללות הוא בשתי ספירות יסוד ומלכות וזה נרמז באותיות **זקב** שהוא אות ז' קאי על ההתפשטות והכללות שהוא בשבעה ספירות ואות ה' כנגד התפשטות לבדה ואות ב' כנגד ההתכללות לבדה ולכן שבעה זקבים הם כנגד ז' ספירות של התפשטות והתכללות.
- חידושי אגדות שם - **שבעה מיני זהב** ואלו הן זהב וזהב טוב כו'. כתבו התוס' זהב טוב מפורש בירושלמי כשצורפין אותו אינו חסר כלום עכ"ל ונראה לפ"ז כמ"ש החוקרים הטבעיים כי יש ז' מיני מתכות והם מפעולות ז' כוכבי לכת וייחסו הזהב לפעולת השמש והכסף לפעולת הלבנה ולכך הזהב לעולם שוה בשל י"ב של כסף כמ"ש התוס' בפ' הזהב ובפ"ק דבכורות משום דמהלך החמה בשנה בי"ב מהלך הלבנה בחודשים שלה בא הרמז באותיות זה"ב שהוא קרוב במספר חלק י"ב ממספר כס"ף ולכך יש ג"כ ז' מיני זהב כי בו' מהם יש בהם סיגים מז' מיני מתכות האחרים אשר הם מפעולות הז' כוכבי לכת האחרים אבל זהב הטוב הוא שאין בו סיג משאר ז' מיני מתכות רק מפעולת כוכבו שהוא השמש ולכך אינו חסר כלום ע"י צורף ולכך נקרא ג"כ טוב עש"ה (בראשית א ד) **יבא א-להים את האור כי טוב וגו'**:
- ש. **כל ימי השמה תשבת את אשר לא ישכמה בשבתים בשבתים עליה**. (ויקרא כו לה) פרש"י - שבעים שנה של גלות בבל, הן היו פגגד שבעים שנות השמטה ויובל שהיו בשנים שהכעיסו ישראל בארצם לפני המקום, ארבע מאות ושלשים שנה. שלש מאות ותשעים היו שני עונם משנכנסו לארץ עד שגלו עשרת השבטים, ובני יהודה הכעיסו לפניו ארבעים שנה משגלו עשרת השבטים עד חרבות ירושלים; הוא שנאמר ביהושע: **ואתה שכב על צדף השמאלי וגו' וכלית את אלה ושכבת על צדף הימני שנית ונשאת את עון בית יהודה ארבעים יום ד-ד-ג** ונבואה זו נאמרה ליהושע ב' שנה החמישית לגלות המלך יהויכין. ועוד עשו שש שנים עד גלות צדקיהו, הרי ארבעים ושלש. ואם תאמר: שנות מנשה חמשים וחמש היו? מנשה עשה תשובה שלשים ושלש שנה, וכל שנות רשעו עשרים ושתים שנה, דקתיב: **ויעש אשרה פאשר עשה אהאב מל"ב כאג**. ואהאב מלך עשרים ושתים שנה, כמו שאמרו באגדת חלק **סנהדרין ק"ג ע"א**. ושל אמון שנים, ואסת עשרה ליהויקים, וכנגדן לצדקיהו. צא ונשב לארבע מאות ושלשים ושלש שנה, שמטין ויובלות שפקהם, והם שש עשרה למאה, ארבע עשרה שמטין ושני יובלות. הרי לארבע מאות שנה - ששים וארבע. לשלשים ושלש שנה - חמש שמשות, הרי שבעים חסר אחת, ועוד שנה יתרה שנכנסה בשמטה המשלמת לשבעים. ועליהם נגזר שבעים שנה שלמים, וכן הוא אומר בדברי הימים: **עד רצתה הארץ את שבתותיה למלאת שבעים שנה דה"ב לו, כא**.
- כתב רבינו בחיי - מפסוק אז תרצה עד כאן תמצא עשר שמיטות, כי כן שבעים שנה של גלות בבל יש עשר שמיטות שבתלו אותם, וכל התורה כולה אינה אלא רמזים.
- ר. בספר בראשית מנויים 3 מצוות. בספר שמות 111 מצוות. בספר במדבר 52 מצוות. בספר דברים 200 מצוות. (ספר החינוך)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com